

Pietrovci v slovenskej politike

Pavol Parenička

Máloktorá rodina, resp. rod sa tak výrazne zapísal do slovenského národnokultúrneho povedomia ako Pietrovci. Ich prvý významnejší reprezentant Ambro Pietor (pôvodne Ambróz Pjeter), vynikajúci slovenský novinár, politik a všestranný národnokultúrny dejateľ, našiel vo vlastných synoch a vnukoch pokračovateľov svojho mnohodomého diela, a to aj v oblasti politickej. Len Slovenský biografický slovník, ktorý nám poslúžil ako hlavný prameň pre napísanie tohto príspevku, eviduje a približuje heslovité portréty ďalších piatich členov z Pietrovskej rodiny. A keby táto naša základná biograficko-historiografická príručka, čo sa týka písmena P, nebola vydaná r. 1990, určite by v nej našli miesto aj ďalší príslušníci tretej a štvrtej generácie Pietrovcov. Tento mohutný rodinný fenomén mal korene v Ambrovi Pietrovi, ktorý sa narodil 15. októbra 1843 v liptovskom Bobrovci v čase, keď Štúr, Hurban a Hodža kodifikovali novú spisovnú slovenčinu. Ambro Pietor, zrodený v tomto znamení, sa potom doslova stal šíriteľom a obhajcom slovenského slova, čo sa stalo absolútnym obsahom jeho plodného a čínorodého životného oblúka.

Obeťou maďarizačnej politiky bol Ambro Pietor už v adolescentnom veku ako študent na vyššom kráľovskom katolíckom gymnáziu v Levoči, kde ho pomaďarčený profesorský zbor prevažne spišských Nemcov rozlične prenasledoval s príslavečným bilagom pansláva a vlastizradcu Uhorska. Preto odišiel do Banskej Bystrice na tamojšie poslovenčené a mozyesovským duchom preniknuté katolícke gymnázium pod ochranné krídla riaditeľa Martina Čulena, jedného z najvýznamnejších slovenských pedagógov a národovcov 19. storočia. Tu v tomto prajnom prostredí sa utužilo aj národovectvo mladého Pietra, navyše sa na banskobystrickom gymnáziu osudovo stretol a r. 1866 aj maturoval so Svetozárom Hurbanom, neskorším Vajanským, synom Jozefa Miloslava Hurbana, vtedy ešte ani netušiac, že po jeho boku bude účinkovať v národnobuditeľskej práci, pričom nadviažu na aktivity štúrovcov a memorandistov v martinskej národnárskej etape slovenských národnokultúrnych a politických pohybov.

Ambro Pietor svoje právnické štúdiá zavŕšil v Prahe, kde v r. 1869 vypomáhal v redakcii pražských Národných listů, čím sa započala jeho profesionálna novinárska kariéra. Už počas pobytu v Prahe Pietor intenzívne spolupracoval s redakciou Pešťbudínskych vedomostí, do Pešti sa i sám presťahoval a zamestnali ho v týchto novinách, ktoré boli ústredným tlačovým orgánom a publikačnou tribúnou Starej školy slovenskej. Redakcia Pešťbudínskych vedomostí sa v zime r. 1870 presídlila z Pešti do Martina, kde od 5. marca toho roku vychádzali pod zmeneným názvom

ako Národné noviny, odvodeným od predrevolučných štúrových Slovenských národných novín. Z Pešti do vtedajšieho Turčianskeho Svätého Martina sa presťahoval i Ambro Pietor, aby sa v tomto formujúcom centre slovenských kultúrno-politických snáh a matičnom prostredí natrvalo usadil. V r. 1870 – 1874 redigoval Pietor Národné noviny, 1874 – 1898 v nich vykonával i funkciu zodpovedného redaktora, súčasne od r. 1881 až do svojej smrti r. 1906 bol aj zodpovedným redaktorom a vydavateľom Národného hlásnika. Obe tieto periodiká, v ktorých významnú úlohu hral Pietor, boli tlačovými orgánmi Slovenskej národnej strany, oficiálne založenej 6. júna 1871 v Martine, kde sídlil i jej ústredný výbor. Stranícka línia a jej noviny kontinuálne pokračovali v politike štúrovcov, memorandistov a Starej školy slovenskej, pričom išlo o konzervatívne národnárske či martinské centrum.

Ešte r. 1869 Ambro Pietor výrazne participoval na vzniku celonárodného ženského spolku Živena, ktorého ústredie sa taktiež nachádzalo v Martine, v tomto spolku v r. 1871 – 1894 vykonával funkciu jeho tajomníka, zároveň ho menovali za člena výboru Matice slovenskej. Súčasne spoluinicialoval založenie mládežníckeho združenia Slovenská omladina v Martine, agilne podporoval zriadenie katolíckeho slovenského patronátneho gymnázia v Kláštore pod Znievom pod vedením svojho bývalého riaditeľa a profesora Čulena a angažoval sa pri osnovaní Spolku sv. Vojtecha v Trnave. Tak rázne a impozantne vstúpil a zasahoval Pietor v neprajnom čase stupňujúcej sa maďarizácie po rakúsko-maďarskom vyrovaní do viacerých oblastí slovenského národného života, najmä žurnalistiky, politiky a kultúrnych úsilí. Ešte aj jeho svadba 6. júna 1874, keď sa zosobáčil s Martinčankou Zuzanou Kašovičovou, sa stala akoby malým národným podujatím, veď sa na nej vyzbieralo 45 zlatých, z ktorých rovným dielom po 15 zlatých prispel na slovenské patronátne gymnáziá v Martine a v Kláštore pod Znievom i na Živenu.

Snahy národného hnutia vrátane Pietrových aktivít stavali hrádzu maďarizačnému molochu, ničiacemu r. 1875 slovenské gymnáziá i Maticu slovenskú a vôbec všetko slovenské a martinské. Zachrániť identitu národa, to bola hlavná úloha, ktorá povstala pred Pietra a jeho spolupracovníkov – Matúša Dulu, bratov Mudroňovcov, Jozefa Škultétyho a Svetozára Hurbana Vajanského, nastupujúcu generáciu národnárskych Martinčanov, s ktorými potom v období pasívnej rezistencie v r. 1885 a 1888 cestoval do Ruska, aby sa vyžalovali veľkému bratovi, hoci iba v pozícii mesianistov a nekritických rusofilov, o prechmatoch maďarských vládnuvých kruhov na Slovákoch v Uhorsku. Napriek faktu, že v tomto období Slovenská národná strana kvôli maďarizačným praktikám sa nezúčastňovala na politickom živote v Uhorsku, Pietor naďalej viedol Národné noviny i Národný hlásnik. Pozorne sa v nich venoval predovšetkým súvekým politickým otázkam a prioritne vystupoval proti národnostnému útlaku. Jeho novinárske zameranie však popri politických a národnoobraných aspektoch zahrňovalo aj celý komplex hospodárskych, sociálnych, osvetových a kultúrnych problémov, pričom sa

vypracoval na jedného z popredných slovenských národne orientovaných žurnalistov, publicistov, politikov a ideológov národného hnutia a Slovenskej národnej strany.

Už v r. 1896 Ambra Pietra ako zodpovedného redaktora Národných novín i Národného hlásnika za vlastnú publicistiku, príspevky iných autorov i za pronárodnú líniu týchto periodík maďarské orgány vyšetřovali. Tento atak voči nemu vyvrcholil 23. júna 1898, keď Pietra porotný súd v Budapešti v zinscenovanom politickom tlačovom procese odsúdil na 8 mesiacov straty slobody a vysokú finančnú pokutu vo výške 600 zlatých. Po vynesení rozsudku Pietra 24. júna 1898 demonštratívne privítalo na železničnej stanici v Martine 23 národovcov, čo maďarskej vrchnosti poslúžilo ako zámienka k zorganizovaniu tzv. veľkého bansko-bystrického procesu, ktorý mal za cieľ paralyzovať vodcov slovenského národného hnutia, poslaných panujúcim režimom do väznice, kde žalárovaní privítali nové 20. storočie.

Samotný Ambro Pietor v decembri 1898 nastúpil výkon trestu v uhorskom štátnom väzení v maďarskom Vacove. Za hrubými múrmi vacovského žalára sa však nič nezmenilo na Pietrových postojoch (väznili ho so spolupracovníkom z novín Izidorom Žiakom-Somolickým), ba práve naopak, tu dokončil a po skončení väzby r. 1899 knižne publikoval politologický spis pod názvom Na ochranu slovenského ľudu, v novinách zasa uverejnil seriál článkov Z môjho väzenia. Keď v r. 1901 skončila Slovenská národná strana pasivitu a v súvislosti so snemovými voľbami obnovila svoju činnosť, Pietor ako člen jej ústredného výboru sa nanovo v krídle martinských konzervatívcov zapája do tohto procesu. Okrem novinárčiny a politiky sa angažuje i v širšom spoločenskom, kultúrnom a hospodárskom živote na Slovensku i v jeho centre v Martine. Popri práci v Živene a v Muzeálnej slovenskej spoločnosti predsedal Turčianskemu kasínu, bol členom výboru Turčianskosvätomartinskej sporiteľne, predsedom dozorného výboru Tatra banky, aktivistom Priemyslového spolku, členom zastupiteľského zboru Turčianskeho Svätého Martina a výboru Turčianskej župy.

Ako publicista Ambro Pietor svoje názory na uhorskú politiku a jej maďarizačné tendencie zhrnul v brožúre Nápor – odpor, ktorá tlačou vyšla v r. 1905. Ešte v r. 1905 – 1906 sa Pietor aktívne zapojil do snemových volebných zápasov Slovenskej národnej strany. No osud mu nedožičil dožiť sa priaznivejších čias, jeho srdce sa totiž zastavilo pred 100 rokmi 3. decembra 1906 vo veku 63 rokov. O tri dni neskôr 6. decembra Ambra Pietra pochovali na martinskom (dnes Národnom) cintoríne – vedľa jeho starších štúrovských a memorandovo-matičných predchodcov – Jána Kalinčiaka, Janka Francisciho, Mikuláša Štefana Ferienčíka, Viliama Paulinyho-Tótha. Zomrel ako jeden z prvých príslušníkov poštúrovskej generácie martinských národniarov, ktorí dôstojne pokračovali v demokratických tradíciách slovenského národného hnutia, politiky, žurnalistiky, publicistiky a iných národ-

nekultúrnych pohybov v najťažšom období zápasov o zachovanie samotnej existencie slovenského národa, pričom v tomto smere sa Ambro Pietor nezmazateľne etabloval v našich dejinách.

Ambro Pietor mal 5 synov, z ktorých Miloš (1876 – 1914), Vladimír (1879 – 1952) a Igor (1883 – 1937) Pietrovci pokračovali v otcovom diele. Miloš Pietor (narodený 19. decembra 1876 v Martine) po absolvovaní obchodnej akadémie v Prahe pôsobil ako hlavný pokladník Turčianskosvätomartinskej sporiteľne v Martine. Po smrti otca od r. 1906 bol jeho nástupcom v redakcii Národného hlásnika, pričom od r. 1910 spolupracoval pri jeho redigovaní s Milanom Ivankom, Ivanom Déerom a Jozefom Gregorom Tajovským. Rovnako ako jeho otec tak aj on bol členom Slovenskej národnej strany, ale v politike patril so svojimi redakčnými spolupracovníkmi Ivankom, Déerom a Tajovským k predstaviteľom československej orientácie a stranického krídla propagujúceho užšie vzťahy Slovákov a Čechov. Popri novinárčine sa Miloš Pietor venoval drobnej politickej činnosti, organizoval ľudové zhromaždenia a agitoval za slovenských kandidátov v uhorských snemových voľbách, bol členom Clubu dobrej vôle v Martine a od r. 1909 členom výboru Spolku sv. Vojtecha v Trnave. Za publicistickú a politickú činnosť ho podobne ako otca v r. 1902 a 1912 uhorské orgány vyšetrovali, súdili a väznili. Aj tieto skutočnosti sa negatívne podpísali pod zlý zdravotný stav Miloša Pietra, ktorý vo veku nedožitých 38 rokov zomrel 19. júla 1914 počas liečenia na jednej z budapeštianskych kliník.

Do národného hnutia sa okrajovo zapojili aj ďalší dvaja synovia Ambra Pietra Vladimír a Igor, čo súviselo s tým, že obaja od r. 1900, resp. od r. 1905 pôsobili mimo mesta Martin. Vladimír Pietor bol obchodným referentom a obchodným riaditeľom Žilinskej továrne na výrobu celulózy v Žiline, s ktorou spojil svoje osudy. Igor Pietor sa zasa usadil v Trenčíne, kde sa stal úradníkom a riaditeľom Meštianskej banky, od r. 1918 filiálky martinskej Tatra banky. Obaja však do r. 1918 boli účastníkmi slovenského národného hnutia a členmi Slovenskej národnej strany, spoločne s bratom Milošom sa angažovali v jej československom krídle. Z týchto dôvodov sa v r. 1918 prihlásili a podporovali vznik Československej republiky, boli funkcionármi miestnych slovenských národných rád, v kultúrnej oblasti členmi výboru Spolku sv. Vojtecha v Trnave a spolupracovníkmi Muzeálnej slovenskej spoločnosti v Martine.

Oveľa výraznejšie do slovenskej politiky 20. storočia prehovoril vnuk Ambra Pietra a syn Miloša Pietra Ivan Pietor. Narodil sa 29. júla 1904 v Martine, kde ako 2-ročný prišiel o starého otca a 10-ročný o otca. V Martine r. 1921 absolvoval gymnázium, v r. 1921 – 1926 študoval na Právnickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe, r. 1930 získal advokátsky diplom. Už počas pražských štúdií sa angažoval v akademickom spolku Detvan a v Ústrednom zväze československého študentstva. Po štúdiách v r. 1930 – 1944 pôsobil ako advokát v Bratislave.

Po vzniku slovenského štátu sa Ivan Pietor zapojil do domáceho druhého československého odboja a jeho občianskej zložky, pričom patrila k najbližším spolupracovníkom Vavra Šrobára. Podstatnou mierou sa zaslúžil o zjednotenie občianskych odbojových skupín ako protiváhu komunistickej zložky odbojového hnutia na Slovensku. Zúčastnil sa na prípravách ozbrojeného povstania v politickej, hospodárskej i vo vojenskej oblasti, keď organizoval najmä prechody francúzskych zajatcov z Maďarska na územie Slovenska a ich včlenenie do formujúcich sa partizánskych oddielov. Po vypuknutí Slovenského národného povstania odišiel do Banskej Bystrice, kde sa 1. septembra 1944 stal členom povstaleckej Slovenskej národnej rady, súčasne od 1. do 5. septembra zastával funkciu spolupovereníka a od 5. septembra do 23. októbra zástupcu povereníka pravosúdia. Od konca októbra 1944 do januára 1945 žil v ilegality, od 5. februára 1945 bol pracovníkom legislatívneho odboru pri predsedníctve delegácie Slovenskej národnej rady pre oslobodené územie v Košiciach, kde ho vymenovali 21. februára za zástupcu povereníka pre veci vnútorné, od 8. marca do apríla 1945 pôsobil aj ako člen náhradného predsedníctva Slovenskej národnej rady. Od konca marca 1945 bol ministrom vnútorného obchodu prvej československej vlády Národného frontu v Košiciach, od mája 1945 v Prahe. Za odbojársku činnosť ho r. 1945 vyznamenali Radom Slovenského národného povstania I. triedy, neskôr francúzskym Radom Čestnej légie a Vojnovým krížom, ale aj poľským radom Polonia Restituta.

V povojnovom období sa Ivan Pietor angažoval pri zakladaní a budovaní Demokratickej strany, stal sa členom jej ústredného výboru a mal veľký podiel na jej jasnom víťazstve v parlamentných voľbách v r. 1946 na Slovensku. Demokratickú stranu v r. 1945 – 1946 zastupoval ako poslanec Slovenskej národnej rady, súčasne v r. 1945 – 1948 aj ako poslanec Národného zhromaždenia, zároveň od r. 1946 zastával funkciu ministra dopravy československej vlády v Prahe, až do februára 1948, keď podal demisiu. Po nástupe totalitného režimu sa politicky nemohol prejavovať, lebo bol rozlične perzekvovaný a prenasledovaný, pracoval ako robotník a právnik v Bratislave, po Akcii B v Zlatých Moravciach a napokon v Trenčíne, kde žil na dôchodku a kde sa 5. augusta 1977 zavŕšila jeho životná púť.

Na záver nášho príspevku možno konštatovať, že príslušníci rodiny Pietrovcov od 60. rokov 19. storočia až do r. 1948 boli okrem iného dôležitými aktérmi aj slovenskej politiky, najmä Ambro, Miloš a Ivan. Ich politické aktivity sa vždy spájali s demokratickými silami progresívnych slovenských pohybov od memorandumovo-matičného obdobia a Starej školy slovenskej, cez martinskú Slovenskú národnú stranu, až po povstalecko-povojnovú Demokratickú stranu. Po nástupe komunistickej diktatúry od r. 1948 sa nešlo o politické pôsobenie Pietrovcov, ktorí odmietli tento násilnícky režim. Našťastie potomkovia Ambra Pietra z tretej a štvrtej (napokon po r. 1990 ostatnej piatej) generácie sa presadili aspoň v iných oblastiach, najmä v tradícii rodiny silne zakorenenom divadelníctve.

ZÁKLADNÁ LITERATÚRA

Parenička, P.: Zrodený v znamení slovenčiny. Pripomíname si 155. výročie narodenia Ambra Pietra. In: Slovenské národné noviny, 9 (13), 1998, č. 43, s. 8.
Slovenský biografický slovník 4, M-Q. Matica slovenská, Martin 1990, s. 459 – 461.